

LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN

BILAGA TILL
SKÖTSELPLANEN

2015-12-17

1 (26)

Dnr 511-3545-2012

Obj nr 10-02-108

Skötselplanebilaga 7

**Markhistorisk beskrivning för
naturreservatet *Pieboda*
i Olofströms kommun**

Ingegerd Erlandsson
2015

Postadress
SE-371 86 KARLSKRONA

Besöksadress
Skeppsbrokajen 4

Telefon/Telefax
010-22 40 000
010-22 40 223

E-post/webbplats:
blekinge@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/blekinge

Org.nr
202100-2320

Författare: Ingegerd Erlandsson
Copyright: Länsstyrelsen i Blekinge län
Innehållet i detta dokument får gärna citeras eller refereras med uppgivande av källa

Foton: Ingegerd Erlandsson, om inget annat anges, 2007-2014

Omslagsfoto: Historiskt odlingslandskap på Boafalls backe där den gamla åkern har tätt med odlingsrösen bestående av jordfasta block med stenar lagda ovanpå, 2006-10-18.

KARTBILAGOR

Kartbilaga 1: Fornlämningar ovanpå ortofoto 2014

Kartbilaga 2: Historisk markanvändning tidigt 1900-tal, Häradskartan 1916

Kartbilaga 3: Historisk markanvändning, Ortofoto 1940

Kartbilaga 4: Historisk markanvändning, Ekonomisk karta 1972

Det historiska landskapet

Denna markhistoriska beskrivning har tagits fram i samband med utarbetandet av beslut och skötselplan inför bildandet av naturreservatet *Pieboda*. Naturreservatet som omfattar ca 172 ha, varav 166 ha är land och ca 6 ha vatten, sträcker sig utmed sjön Halens sydöstra strand och upp på de skogbevuxna sluttningarna. Området gränsar till *Halens* naturreservat i nordost och till Sveaskogs *Ekopark Raslången* i väster. Skåne län angränsar i sydväst. En beskrivning av områdets markhistoria ger förståelse för de skeden som, kopplat till naturgivna förutsättningar, lett fram till nuvarande naturtyper och de natur- och kulturhistoriska värden som finns idag. Områdets läge på den skogbevuxna bergssluttningen ner mot sjön gör att det utnyttjats intensivt som utmark med bete under lång tid. De magra steniga moränmarkerna har efterhand utnyttjats intensivare för nyodling och koloniserats i tider av folkökning.

Berg i dagen med branta klippor i kuperad storblockig terräng. Där växer bokskog runtom klipporna och en stenmur syns i förgrunden.

Berg, jord och vatten

Berggrunden i området består av så kallad grå granit, som indelas i Spinkamålagranit och gnejsgranit. Största delen utgörs av Spinkamålagranit som är gråröd eller grå, medelkornig med inslag av centimeterstora ”ögon” av fältspat. Söder om Halen finns en grå variant kallad Halengranit. Öster om Ladfogdegylet är det gnejsgranit, medeltill grovkornig gråröd. Berget går i dagen på flera ställen med både branta klippstup och plana berghällar, såväl intill sjön som högre upp i backen. Topografin är kuperad, sluttande och bitvis brant, med sänkor och dalar. Höjdskillnaden inom reservatet är så stor som 108 meter, från sjön Halens yta 68,4 meter över havet till högsta punkten på ca 176 m.ö.h. vid Boafalls backe i den södra delen. Strax utanför reservatet finns den punkt på drygt 180 m.ö.h. som fram till 2006 ansågs vara Blekinges högsta¹.

¹ Sedan år 2006 är det Rävabacken vid Farabol norr om Kyrkhult som med sina 189,65 m.ö.h. räknas som Blekinges högsta punkt.

Höjdryggen bär tydliga spår av inlandsisens verkningar. Släta isslipade klipphällar stupar brant i sjön. Jordarten utgörs övervägande av näringsfattig blockrik och delvis storblockig sandig morän som avsatts under den senaste istiden. Intill Ladfogdegylet finns mindre områden med kärrtorv, som är en organisk jordart. De nordväst- till nordostvända bitvis branta sluttningarna är rikt storblockiga. I sänkor på sluttningarna ligger stenkummel och hela blockhav. Jordlagret är tunt på flera ställen. Landisen började smälta av för ca 14 000 år sedan och hela området ligger över högsta kustlinje (HK) som låg på 50-55 m.ö.h. i Baltiska issjön.

Naturreservatet gränsar till sjön Halens sydöstra strand längs en sträcka av ca 1500 meter. Halen är en näringsfattig sjö med vatten som är brunfärgat av humuspartiklar och med ganska litet siktdjup. Halen avvattnas via Holjeån som rinner till Ivösjön och därefter vidare via Skräbeån ut i havet vid Nymölla ca 2,5 mil söderut (fågelvägen). Halens nivå har skiftat under de senaste århundradena. Sjön lär ha höjts med 1m i början av 1900-talet, inför anläggandet av en ny vattenränna ner till Olofströms bruk. Ändringarna i sjön Halens nivå har skapat förutsättningarna för det våtmarksområde som nu finns runt Ladfogdegylet.

Det finns källflöden och delvis underjordiska bäckar i de blockrika sluttningarna.

Sjöns yta ligger nu ca 64 meter över havsytan. Ett par bäckar rinner till sjön inom reservatet, varav en kommer från Boafall i sydväst och har sitt utlopp i Starraviken och en mynnar i Ladfogdegylet. Gylets vatten rör sig ut i Halen. Vatten rinner fram ur källflöden och flera bäckar rinner delvis underjordiskt i de blockrika sluttningarna. Det finns även rörligt markvattnet nära ytan i de branta sluttningarna.

Trädslagens etablering

Trädslagen har invandrat till vårt land vid olika tidpunkter efter den senaste istiden. Först etablerade sig pionjären björk, tätt följd av tall för 10 000 år sedan. Under den så kallade "värmestiden" 9000 – 3000 år före nutid spred sig träden söderifrån. Hasel, alm och ek följdes av lind och ask. Eken tillhör alltså de ädellövträd som etablerade sig tidigt. Boken som invandrade så sent som för 3 000 – 4 000 år sedan spred sig bland annat till gamla betesmarker och hade sin största utbredning för 1000 år sedan. Granen spred sig först under 1600-1700-talen norrifrån och dess naturliga sydgräns går över norra Blekinge. Tall har funnits med som ett naturligt trädslag i skogstrakterna inom Blekinges sprickdalsterräng.

Människornas ankomst

Människor kom så småningom invandrande när isen hade dragit sig tillbaka. De levde som fiskare, jägare och samlare och påverkade landskapet i liten omfattning. Under yngre stenåldern (4100 – 1700 f.Kr.) togs de första stegen mot ett nytt levnadssätt då man genom införandet av röjgödslingsbruk och boskapsskötsel började forma naturen efter egna önskemål. Under bronsåldern (1700 – 500 f.Kr.) gav röjning, uppodling och betesgång successivt landskapet en allt mer öppen karaktär. Handelskontakterna var omfattande och förbindelseleder på land förlades till högre liggande, torrare terrängavsnitt.

Äng är åkers moder

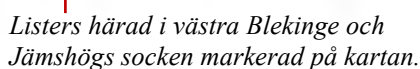
När klimatet blev sämre, vid övergången till järnåldern (som varade 500 f.Kr. – 1050 e.Kr.), började man ställa in djuren och behovet av vinterfoder ökade. Stallgödseln gav då förutsättningar för mer permanenta åkrar. ”Äng är åkers moder” blev härmed ett begrepp som förklarar odlingssystemet där ängen var basen. Efter hand delades byns mark in i inägomark och utmark. Vid övergången till medeltid på 1000-talet (medeltiden räknas år 1050 – 1536 e.Kr.) låstes en stor del av bebyggelsen i sina historiska lägen där den blev kvar fram till 1800-talets skiftesreformer. Åkrar och ängar var fördelade i vångar med tegar på den inhägnade inägomarken närmast byn. Inom reservatet finns även fossil åkermark.

Fossil åkermark i nuvarande skog, där ett röjningsröse vittnar om att marken en gång i tiden röjts för odling.

Utmarken som ägdes gemensamt av byn bestod av skog, myrar, ljunghedar och liknande och fungerade som allmän betesmark åt hela byns kreatur. Den för skattläggning värdefulla ollonskogen av ek och bok utgjorde grunden för hur många svin (så kallade ollonsvin) som kunde födas upp. Samtidigt var skogen av väsentlig betydelse för virkesproduktion, ved och material till allehanda skogsprodukter som var viktiga för försörjningen. Utmarken användes även för uppodling av tillfälliga åkrar, så kallade lyckodlingar eller lyckemark. I det historiska landskapet skiljde man noga på olika markslag.

Jämshögs socken har medeltida ursprung med en kyrka från 1100-talet och socknen har lånat namnet av kyrkbyn. En socken utgjordes av dem som sökte sig till samma kyrka. Socken tillhörde alltså Villands härad i Skåne fram till 1639 och hörde samman med Näsrum som var moderförsamling. Första kyrkan på platsen lär ha varit en träkyrka uppförd i början av 1100-talet, ersatt av en tegelkyrka tidigt på 1200-talet. Dess korgavel och norra sida ingår i nuvarande kyrkobyggnad. Kyrkan har sedan återuppbyggts och tillbyggt under århundradenas lopp, efter att ha förstörts vid ”nordiska sjuårskriget” (1563 – 1570) och eldhärjats 1803. Nuvarande kyrka började uppföras 1804 och färdigställdes 1832 - 1833. De norra delarna av Jämshögs församling utbröts 1865 och bildade Kyrkhults församling. Sockenbegreppet har levt kvar såväl i dagligt tal som administrativt, även sedan de ersatts av församlingar och upptagits i större kommuner.

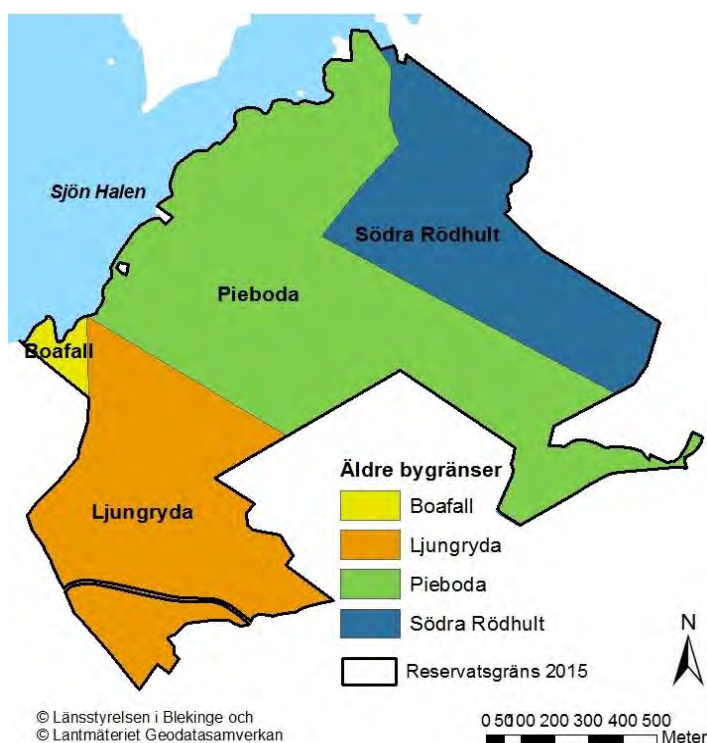
Det aktuella området var tidigare utmärkt till tre byar, från väster räknat Ljungryda, Pieboda och Södra Rödhult. För alla tre byarna var förhållandena likartade. Bykärnan med gårdarna och inägomarken med åker och äng låg ursprungligen längst i öster på byns marker, i den bördiga dalgången längs med Holjeån. Resten av byarnas marker sträckte sig mot nordväst över berget fram till sjön Halen och det har varit stora utmarksområden som under lång tid använts till kreatursbete, virkesuttag, vedfångst och tillfälliga lyckodlingar. Ytterligare mark har odlats upp i samband med torpetableringar, utflyttning vid skiftesindelningar, andra ägodelningar och markavsöndringar. En liten del av området längst i väster intill sjön har tillhört byn Boafall, belägen söder om Halens sydspets.

Förleden *ljung* i Ljungryda betyder 'ljungbevuxen mark' och efterleden *ryda* kommer av *ryd* som betyder '(för odling) röjd mark, röjning', så betydelsen av namnet blir 'röjning på ljungmark'. Ryd-/röd-namnen tillkom vid en äldre- eller högmedeltida kolonisation under 1100- 1200-talens odlingsexpansion. Pieboda har tillnamnet *pie* av personnamnet 'Pipa' och efterleden *boda* kommer av *bod* som syftar på en 'enklares byggnad' eller 'förvaringsbod', uppförd vid slåttermarken för förvaring av hö. 'Pipas bod' blir namnets betydelse. Även *boda*-namnen är medeltida.

Förleden *röd* i Rödhult kommer av dialektordet *röe* som betyder 'röjning'. Efterleden *hult* med betydelsen 'skogsdunge' visar på ett medeltida nybygge i skogsmark. Namnet betyder alltså 'röjning i/vid skogsdunge'. Boafall har en förenkling av det tidigare nämnda *bod* i förleden och efterleden *fall* är en benämning för åker och äng som betyder 'mark där träden fällt eller röjts'. Namnet får betydelsen 'byggnaden

på/vid röjningen'. Alla ortnamnen visar på medeltida bosättningar i skogsmark. Detta gäller för gårdarnas läge i byarna i dalen.

Dagens traktgränser (bygränser) kan skilja sig från de tidigare, dels genom mindre gränsjusteringar men framför allt genom att skiften får sin fastighetsbeteckning tillhörande en annan by i samband med att fastigheter slås ihop. Detta lantmäteriförfarande medför att de traditionella bygränserna baserade på namnet ändras och byarna splittras upp. Inom naturreservatet *Pieboda* innebär förfarandet att vissa delar som tidigare tillhört Ljungryda och Södra Rödhult numera har fastighetsbeteckning *Pieboda*.

De gamla bygränserna inom reservatsområdet.

Historiska kartor och skriftligt källmaterial

Gäddas skogskarta från 1600-talet

Studier av historiska kartor ger tillsammans med skriftligt källmaterial värdefulla uppgifter om bland annat växtlighet och markanvändning. Det historiska kartmaterialet tillåter nedslag i vissa tidsskikt men vad som hänt däremellan är ibland svårt att veta. En av de äldre kartorna över Blekinge är Petter Gäddas skogskarta från år 1684 med anteckningar om trädslag. Sydost om Halen står det "Cronoböke", vilket betyder att området dominerades av bokskog. Strax väster därom står det "Ekskog". Den för skattläggning värdefulla ollonskogen av bok och ek utgjorde grunden för hur många svin (så kallade ollonsvin) som kunde födas upp.

1700-talsbeskrivning från Jämshögs socken

Jöran Johan Öller (1740-1811) var kyrkoherde i Jämshögs och Näsums församlingar. Hans *Beskrifning öfwer Jemshögs Sochn i Blekinge* som trycktes år 1800 ger intressant information om livet i västra Blekinge under slutet av 1700-talet. Jämshögs församling delades sedan gammalt i fyra fjärdingar, varav Holje fjärding hade gårdarna med hemmansnummer 1-40. Nr 12 tillhörde Södra Rödhult, nr 13 Pieboda, nr 14 Ljungryda och nr 15 Boafall. Under rubriken "Byar och gårdar" jämförs hemmantalet före 1672 års jordrevning med det dåvarande (1700-tal). Jordrevning var en värdering av mark för skattläggning. Mantalet var ursprungligen en skatteterm, ett mått på skattekraften hos den jord på vilken en bonde med familj och tjänstefolk ansågs kunna leva. Senare blev det ett mått på ett hemmans andel i en by. Under 1700-talets inflation förmedlades (minskades) mantalet för att bibehålla förhållandet mellan mantal och skatteförmåga.

För gård nr. 12 Södra Rödhult var förhållandet i slutet av 1700-talet 2/3 mantal (jämfört med 1 mtl tidigare, år 1672). Övriga uppgifter var "Båtsmän":1, "Skattskrefne Torp":3, "Mjölqwarnar":1 och "Sågqwarnar":0. En anmärkning finns om att byn var skattlagd 1738 och "approb. 13 dec. 1739" (approberad = godkänd). Det står även att under krigsåret 1678 (under "skånska kriget") hade två åbor (brukare) stridit för danskarna, blivit gripna och hängda i "Ljungbye fure". Dessutom brändes gården. Gård nr. 13 Pieboda uppgavs till ½ mtl (tidigare också ½ mtl) och hade ett skattskrivet torp. Gård nr. 14 Ljungryda som var på 1½ mtl (jämfört med tidigare 1 mtl) hade två båtsmän. Slutligen var gård nr. 15 Boafall på ½ mtl (jämfört med tidigare 1 mtl), hade en båtsman och ett torp. Det var alltså som förväntat en förmedling av mantalet utom för Ljungryda.

Om skogarna i området nämner Öller att Boafall hade "något mindre av tillräckelig timmerskog" (menas fur och tall) medan övriga hemman hade "någon sådan skog till husbehof". Jämförelse kan göras med Jämshögs bys utmark där de få furuträd som fanns saknade kärna och inte dög till timmer eller varaktiga husbyggnader. De flesta hemman i socknen hade däremot "skäligen god Boke - och någon Ekeskog... som oftast vart fjärde fruktbarande år tjänade till att göda svinen".

Naturreseptatet gränsar till sjön Halen, här med lövskog ner till stranden. Marken på berget var under lång tid främst utmarksområde till byarna Ljungryda, Pieboda och Södra Rödhult, vars namn visar på medeltida bosättningar i skogsmark.

Några geometriska avmätningar med detaljrika kartor, som kan förekomma, finns inte för de aktuella byarna.

1800-talets skifteskartor

Under 1800-talet genomfördes olika jordskiften för att samla ägorna till varje hemman och begränsa antalet tegar i byarna. I samband med skiftena upprättades storskaliga kartor över byns mark, ofta i skala 1:4000. Vid skiftena inleddes en omfattande uppodling som pågick under hela 1800-talet och en bra bit in på 1900-talet.

Det varierar från by till by vilket kartmaterial som finns att tillgå. Den äldsta skifteskartan som använts för det aktuella området sydost om Halen är en Lantmäterikarta från tidigt 1800-tal över storskifte i Södra Rödhult. Storskiftet var den första moderna formen av skifte, som försökte begränsa antalet tegar per brukare. Det påbörjades 1749 men förordningen kom först 1757. Enligt stadgan fick varje bonde äga som mest fyra tegar i samma ängs- och åkergräde.

Storskiftet i Södra Rödhult

Södra Rödhult genomgick först storskifte för enbart inägorna med åker och äng år 1800, därefter för hela byns mark 1807-1809. Södra Rödhult var då en mindre by på 2/3 mtl *kronoskatte* som bestod av fyra hemman. *Kronohemman* ägdes av kronan och lejdes ut till bönder (åbor) eller var boställen för officerare, fogdar och andra statliga tjänstemän. *Skattehemman* ägdes och brukades av en självägande bonde som betalade jordeboksskatt (ränta) till kronan (staten). *Kronoskatte* i sin tur betecknar ett tidigare kronohemman som köpts till skatte.

Gölen/gylet (numera Ladfogdegylet) hade en mindre utbredning jämfört med idag och förbindelse med Halen via en bäck, vilket tyder på en vattennivå lägre än dagens. Intill gölen fanns en hägnad med ängsmark på utmarken, en så kallad hejda, på kartan grönmarkerad. Slätterängens uppgift var att ge vinterfoder åt djuren. För att hålla djur som gav tillräckligt med gödsel för ett hektar åker behövdes omkring fem hektar äng. Ängen hade en central roll i skogsbygden där boskapsskötseln var framträdande, eftersom bönderna inte kunde livnära sig på enbart åkerbruk. Som ängsmark utnyttjades gärna fuktig mark som årligen översvämmades, men även torrare marker. Steniga magra moränmarker har fått vara betesmark.

Stenmuren längs den gamla bygränsen mellan Södra Rödhult och Pieboda, sydväst om Ladfogdegylet, visar ännu idag tydligt den skarpa hörnan som ses på kartan 1807.

Detalj ur storskifteskartan för Södra Rödhult år 1807 visar en hejda med ängsmark (grönt) öster om Ladfogdegylet. Kartan är vriden, med norr mot nordväst.

Träden fanns lite överallt i mångbrukslandskapet. Kartan visar var det fanns stråk med sankmark och att det var tätt med berg i dagen exempelvis söder om gylen (grå markeringar). De enda byggnader som fanns här då var enligt storskifteskartan ett par små byggnader inom ängshejdan, troligtvis ängslador för tillfällig förvaring av hö. På kartan redovisas två tidskikt med förhållandena före uppmätningen och efter genomförd förrättning, med nya gränser som skulle dras enligt de raka linjer lantmätaren ritat. Längs de nya gränserna uppfördes oftast stengärden i stenrika trakter som denna. Sedan tidigare fanns stengärden längs bygränser och äldre hägnader.

Enskifte och laga skifte

Enskifte och laga skifte medförde att många gårdar flyttades ut till de nya ägorna och byarna splittrades upp. Enskiftet var en jordreform som ägde rum 1803 – 1827 och innebar att varje gård skulle ha sin mark samlad i en enda jordlott. Laga skifte som infördes 1827 var en fortsättning och modifiering av enskiftet med en mer genomtänkt arrondering, rumslig fördelning av gårdens ägor. Varje gård tilläts ha tre ägoskiften, varav två i åker och äng samt ett i skogsmark. Nu användes begreppen ”inrösnings- och avrösningsjord”. Till inrösningsjord räknades mark lämpad för åker och äng, även de delar av utmarken som bedömdes lämpliga för nyodling.

Enskifte i Pieboda...

I Pieboda genomfördes enskifte med början 1808, som fastställdes 1812. Vid enskiftet fick varje gård sin mark samlad i en enda jordlott.

På enskifteskartan för Pieboda år 1808 är berg i dagen markerat (grått), särskilt tätt i norr och intill sjön Halen. Släta klippfallar, slipade av inlandsisen, stupar här brant i sjön. Hällmarkstallskog växer långt ut på klipporna.

På kartan syns ängsmark (grönt) väster om Halagjöl och idag finns kvar hägnade stenröjda ytor på udden där det växer bokskog. Kartan är vriden med norrpilen åt nordost.

Pieboda var en liten by som bestod av endast två hemman där husen låg samlade som en gård nere i dalgången. Inom reservatet låg ett torp med två byggnader nordväst

Enskifteskartan över Ljungryda år 1820 visar däremot inga ängsmarker i utmarksområdet. Den gamla gränsmarkeringen med ett trestenarör mellan Boafall och Ljungryda finns kvar, liksom färdvägen över Boafalls backe mot Boafall (RAÄ-nr Jämshög 86). Kartan är vriden med norrpilen mot nordväst.

om Halagölen, som Ladfogdegylet då hette. På kartan finns en hägnad markerad intill husen och hela udden är klassad som ängsmark. Stråk med sankmark är markerade på kartan (streckat). Berg i dagen är också markerat (grått), särskilt tätt väster om gölen och intill sjön Halen. På enskifteskartan ses både markförhållanden före och efter skiftet.

...och enskifte Ljungryda

Ljungryda enskiftades något senare, år 1820, och skiftet fastställdes 1823. Ljungryda var en större by med åtta hemman på tillsammans drygt 1 2/3 mantal, varierat från 1/16 mtl som lägst till 7/16 mtl som högst. Inga torp eller byggnader över huvud taget, inte heller några hägnade områden, fanns inom Ljungrydas del av reservatet som då helt bestod av utmark.

En väg som gick från Jämshögs kyrkby västerut till Boafall passerade över Boafalls backe (RAÄ-nr Jämshög 86). I beskrivningarna till kartorna finns ytterligare information om bland annat marknamn och förklaringar om markens beskaffenhet. Som exempel benämns marken "stenig backe" vid Boafalls backe där det senare kom att ligga ett torp. Bygränsen mellan Boafall och Ljungryda gör en skarp sväng längst i väster. Där är den markerad med ett så kallat trestenarör.

Laga skifte i Södra Rödhult...

Södra Rödhult som storskiftades 1808 genomgick sedan laga skifte 1845. Byn hade ökat från fyra till sex hemman på mellan 1/24 och 1/6 mtl vardera (sammanlagt 2/3 mtl).

Det står även upptaget ett båtmanstorp under Södra Rödhult. Nordost om gylet låg ett torp kallat Sjökalatorpet (RAÄ-nr Jämshög 293). Beskrivningen till kartan har intressanta markbeskrivningar. Vid Sjökalatorpet benämns åkern "Nyttiger mannens torp, åker sandjord/dito höglänt". Marken nedanför mot sjön kallas "Kalvahagen". Hejdan med ängsmark intill gölen kallas "Göla häjan" med "stenbunden hårdvall/dito sidlänt" och "kärräng". Dessa områden räknades som inrösningsjord, värd att odla, till skillnad mot avrösningsjord som inte ansågs odlingsbar. Det var där på backen sydost om gylen inom Gölahejan som Delfintorpet (RAÄ-nr Jämshög 289) senare kom att ligga. Ytterligare ett område nyttjades som ängsmark, i anslutning till bäcken. Kartan visar var det fanns stråk med sankmark och områden med berghällar.

Den detaljerade kartan inför laga skifte i Södra Rödhult 1845 visar att ängsmarken hade utökats. Omgiven av sidlänt ängsmark i "Göla häjan" fanns en rund "backe". Idag är den en fastmarksholme med urskogsliknande växtlighet av bl.a. tall och björk, som fått vara orörd i och med att vattenytan höjts och den med tiden blivit omgiven av gungfly (kartan är vriden med norr mot nordväst).

Omgärdad av sidlänt ängsmark syns på kartan en rund yta och den står markerad som "backe". Idag ligger den som en liten myrholme ute i våtmarken, med urskogsliknande växtlighet där trädsiktet består mest av tall och även björk. Holmen har fått vara orörd i och med att vattenytan höjts och den med tiden blivit omgiven av gungfly.

På alla skifteskartorna för de tre byarna Södra Rödhult, Pieboda och Ljungryda finns förutom hus, hägnader och markslag markerat berghällar, sankmark, bäckar och vägar. Det finns inga trädsymboler på kartorna. Vägen från Jämshög till Boafall passerade genom Pieboda by och gick vidare över deras och Ljungrydas utmarker.

Laga skifteskartan för Boafall 1872 visar att på den lilla udden fanns åker (gul), i svackor kring bäcken ängsmark (grön) samt betesmark. Den tidigare öppna marken på udden är nu på väg att växa igen.

...och laga skifte i Boafall

I Boafall genomfördes laga skifte 1872. Boafall var då på $\frac{1}{2}$ mantal kronoskatte med två hemman. En liten del av byn Boafalls mark intill sjön ligger inom reservatet, längst i nordväst. Området som kallades Norre Wång bestod av både åker, ängsmark som var mest sidlänt (fuktig) och stenig samt ljung- eller skogbevuxen betesmark.

Skogsseparationen

Vid skogsseparationen som började på 1830-talet delades markerna upp i odlings- respektive skogslandskap, som resulterade i monokulturer till skillnad mot det mångbruk som rådde tidigare. En skriftlig källa är Pehr Abraham Wickenbergs "Beskrifning öfver Skogarnes tillstånd uti Blekinge Län, år 1839" som finns återgiven i *Blekinge Kongl. Hushållningssälls Handlingar 1840-41*. I hela Jämshögs socken fanns då 135 hemman. Södra Rödhult, Pieboda och Ljungryda med vars ett hemman räknades till medelbygden. De hade ekskog "till knappt husbehof", "obetydlig tillgång" på

bokskog, ingen timmerskog av fur och gran samt surskog (al, björk, tall, en och gran) "till nödigt husbehof". Hemmanet Boafall som tillhörde skogsbygden hade "ringa tillgång" på ekskog, timmerskog och surskog men däremot "god tillgång" på bokskog. Som en anmärkning står att skogarna delvis missvårdas och förstörs genom svedjande och överflödigt potatisplantering, särskilt på svedjor, och genom överdriven brännvinsbränning på de flesta hemman.

Generalstabskartan

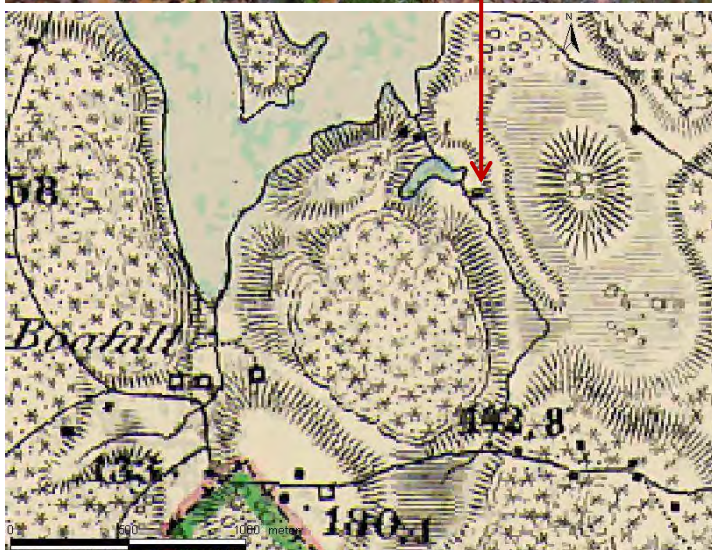
Generalstabens karta från 1869 kan ge kompletterande information om topografiska förhållanden med höjder, sankmarker och vattendrag, likaså om skogen med olika symboler såsom cirklar för löv och stjärnor för barr. Även vägar, gårdar och torp finns med. Kartan tillkom för militära ändamål. På grund av att kartan är i skala 1:100 000 blir inte uppgifterna särskilt noggranna.

Vad kartan säger om markanvändning för området sydost om sjön Halen är att större delen av berget var bevuxet med blandskog. Boafalls backe i sydväst var skoglös.

Vattendrag finns det två markerade, ett i öster som mynnar i Ladfogdegylet och vidare ut i Halen samt ett som mynnar i Halen i väster.

Skillnaden mellan gårdar och torp markeras med olika symboler, ofylld fyrkant respektive mindre fylld fyrkant.

Längst i söder vid Boafalls backe var två torp belägna (och en gård utanför reservatet) och norrut nedanför backen låg en gård. Intill Ladfogdegylet fanns fyra torp, varav två låg nordväst om gylet, ett i nordost och ett i sydost. Att flera torp legat intill sjön visar att vattenvägar varit att föredra. Detta är den enda karta där sistnämnda torp som kallades Delfintorpet finns med. Allt som allt fanns en gård och sex torp inom det nuvarande naturreservatet Pieboda. Det förekommer även ruiner idag efter torp som inte finns markerade på någon av kartorna.

Generalstabskartan från 1869 visar översiktligt på topografi, skogar och torp intill sjön. Detta är den enda kända kartan där Delfintorpet (RAÄ-nr Jämshög 289) finns med sydost om gylet. Ruinerna efter husgrunderna är bevis för torpets existens. Här syns även en gård i väster (RAÄ-nr Jämshög 759 eller 763).

Spår i landskapet

Gränsmarkeringar

Skiftesreformer och andra jordavsöndringar har omdanat landskapet. Nya gränsdragningar, såsom skiftenas raka linjer som drogs över tidigare hägnader och markslag är på många ställen påtagliga i dagens landskap genom de stengärdesgårdar som uppfördes i fastighetsgränserna. Inom området finns vållagda stenmurar i fastighetsgränser som är gällande än idag, såväl som längs äldre gränser och hägnader.

Ett exempel på en rak stenmur som uppfördes i samband med 1800-talets skiftesreformer (Ljungryda enskifte 1820) och som fortfarande utgör fastighetsgräs.

Ett exempel är den tidigare nämnda stenmuren längs den gamla bygränsen mellan Södra Rödhult och Pieboda. Likaså har nämnts det så kallat trestenarör som markerar var gränsen mellan Boafall och Ljungryda gör en skarp sväng, längst i väster.

Från 1800-talets mitt genomfördes hemmansklyvningar och markerna delades upp ytterligare. Inom reservatet uppfördes flera gårdar och mindre lägenheter med torp och back stugor. Här skedde en sen kolonisation på utmarken efter skiftena.

Torpetableringen 1750-1860

Naturgivna förutsättningar som geologi, jordarter, topografi och hydrologi har styrt mycket när det gäller bosättningar och markutnyttjande. De naturliga förutsättningarna spelar alltså stor roll för vilken naturtyp som utvecklas, vilket i sin tur i stor utsträckning avgör hur ett område kan utnyttjas för mänskliga intressen och hur det i sin tur påverkar den fortsatta utvecklingen. Förändring i markutnyttjande kan även förklaras genom samhällsrelaterade förhållanden som har spelat stor roll för landskapets förändring, där skiftesreformer och tekniska framgångar såväl som sociala strukturer avspeglas. När folkmängden ökade under 1700- och 1800-talen ledde det till expansion av obesutten bebyggelse och uppodling av skogsmark. Torpetableringen var som störst under en hundraårsperiod mellan 1750-1860, med expansion av torp på bondemark i skogen. Denna torpexpansion orsakades av folkökning och det behov av bostäder som kom därav, men också av central styrning med lättnader i regler som uppmuntrade till nykolonisation. Detta avspeglas tydligt inom reservatsområdet där ett flertal torp uppfördes under den perioden.

Ruiner efter husgrunder till en av alla de boplatser som funnits i området och uppfördes när torpetableringen var som störst. Just detta torp eller gård (RAÄ-nr Jämshög 759, lägenhetsbebyggelse) fanns inte med på Ljungrydas enskifteskarta 1820 eftersom det inte var etablerat då.

Fornlämningar och kulturhistoriska lämningar

Även om det inom reservatet inte finns några förhistoriska fornlämningar registrerade, så är området rikt på fornlämningar och kulturhistoriska lämningar från de senaste århundradena. I Riksantikvarieämbetets digitala fornminnesregister FMIS redovisas ett 40-tal lämningar inom reservatet. Fornlämningar och andra kulturhistoriska spår och lämningar finns i form av gårdstomter, husruiner, brunnar, fossil åkermark med odlingsrösen, färdvägar, kolningsanläggningar med kolbottnar, förvaringsanläggningar, stenbrott, gränsmarkeringar och inte minst alla stengården. I ”Kartbilaga 1” finns fornlämningar och kulturhistoriska lämningar markerade ovanpå dagens ortofoto (det vill säga år 2015).

Det finns två kallmurade brunnar (RAÄ-nr 736, 854), båda i närheten av husgrunder. Rester av bland annat kolningsanläggningar i form av kolbottnar efter resmilor (RAÄ-nr Jämshög 248, 250) vittnar om hur människor utnyttjat naturens resurser. Rester av ett stort antal (över tjugo) förvaringsanläggningar i form av gropar är tecken på att skogen svedjats för att få odlingsytor och groparna har använts till förvaring av bland annat de rotfrukter som odlats. Skriftligt material från mitten av 1800-talet berättar också om överutnyttjande av skogen med svedjor och potatisplantering.

I området har det brutits sten, vilket det finns tydliga spår av. I reservatets södra del strax norr om vägen mot Boafall har legat ett större stenbrott där det brutits den grå variant av Spinkamålagranit som kallas Halengranit. Denna bröts här som byggnadssten. Brott-ytor i etager och ett vattenfylldt hål jämte rejält stora högar med skrotsten vittnar om den nu nedlagda verksamheten. På ytterligare ett par områden i markerna syns spår av mindre stenbrott.

Brottytor, vattenfyllda hål och högar med skrotsten är väl synliga rester efter stenbrottet vid Boafall, där man brutit byggnadssten av Halengranit. Här går även en gammal färdväg förbi.

Nivåförändringar i sjön

Sjön Halen höjdes enligt uppgift med en meter i början av 1900-talet, inför anläggandet av en ny vattenränna ner till Olofströms bruk. Att döma av Ladfogdegylets utbredning på kartan från 1916 hade höjningen ännu inte skett. En tidigare låg vattenyta i Halen beror nog inte på medveten sänkning av den sjön utan snarare på aktiviteter uppströms i Immeln och Raslången. Det finns till exempel vattendomar om fördämning med stenar vid Alltidhult, där vattnet rinner från Raslången till Halen, gjort

av dem som ville leda mer vatten söderut från Raslången vid Brotorpet för att gynna kvarnverksamhet där.

Ändringarna i sjön Halens nivå har skapat förutsättningarna för det våtmarksområde som nu finns runt Ladfogdegylet.

Att sjöns yta har varierat genom åren står klart och att den höjts till en högre nivå än den tidigare syns idag bland annat vid Ladfogdevikens östra del där det finns stenmurar som numera ligger på botten av sjön. På de historiska kartorna kan förändringar i vattennivån följas på gylets storlek och strandlinjens form. Ändringarna i sjön Halens nivå har skapat förutsättningarna för det våtmarksområde som nu finns runt Ladfogdegylet.

1900- och 2000-talets kartmaterial

Under 1900-talet har det utgivits ett par serier med Ekonomiska kartor, dels på 1910-1920-talet och dels på 1970-talet. Ortofoton, som är geometriskt korrigerade flygbilder, finns som tidigast från 1940-talet. I denna markhistoriska beskrivning har såväl ekonomiska kartor som ortofoton använts för tolkning av landskapets förändring.

Häradskartan

Den gamla ekonomiska kartan, kallad Häradskartan, är en utmärkt källa för historisk markanvändning eftersom den visar landskapet i en tid när odlingsexpansionen nått sitt maximum i utnyttjandet av odlingsbara marker, samtidigt som det småskaliga jordbrukslandskapet ännu existerade med många äldre strukturer välbevarade.

Historiskt odlingslandskap på Boafalls backe där den gamla åkern har tätt med odlingsrösen av jordfasta block med stenar lagda ovanpå (RAÄ-nr Jämshög 876).

För det aktuella området är kartan från 1916. I ”Kartbilaga 2” visas den historiska markanvändningen inom reservatet under tidigt 1900-tal utifrån Häradskartan.

På Häradskartan är fortfarande flera ytor inom reservatet markerade som åkermark. Vid torpen uppe på Boafalls backe är åkrarna fulla av impediment som bestod av odlingshinder i form av stora stenblock, små steniga kullar eller odlingsrösen. Åkern är helt prickig av impediment på kartan. Hela området med gårdstomt och fossil åker är en utbredd fornlämning (RAÄ-nr Jämshög 876). I sluttningen norrut låg ett torp mellan vägarna och även där har åkrarna gott om impediment och är flikiga till formen.

På Häradskartan från 1916 syns att det fortfarande fanns en del åkermark inom nuvarande reservatsområdet. Den gamla åkern på mossodlingen i väster har nu åter blivit en mosse, som växer igen med träd. I söder på Boafalls backe syns fullt med impediment i åkern (jämför föregående bild).

Ett torp låg i väster halvvägs ner mot sjön, inte på samma plats som gården på kartan ett halvt sekel tidigare utan 250 m längre åt sydväst (RAÄ-nr Jämshög 763). Åkern intill var delvis en mossodling som låg utmed den bäck som rann genom åkermarken, mot en sumpskog i väster, och hade inte många impediment. Även vid två mindre torp eller backstugor syns små ytor odlad mark. Det ena låg intill Starraviken och även på udden längst i väster var åkermark. Det andra är Sjö-kallatorpet, nordost om gylet, där åker-ytan inte är större än ca ett halvt tunnland. Åkrarnas form kommer av de naturbundna förutsättningarna. En tidigare gård och några torp var övergivna medan det fanns torp på två nya platser.

På Häradskartan syns färdvägen som gick förbi torpet, nu ruiner (RAÄ-nr Jämshög 763), i bildens mitt och en avstickare som ledde till mossodlingen (t.v. i bild) nära reservatsgränsen i väster.

På Häradskartan finns ängsmark endast som sidlänt äng närmast gylet, mest öster om denna. Gylet som på denna karta benämns

Hallagülen hade betydligt mindre vattenspegel än idag och även mindre än på de tidigare kartorna. Förbindelsen med sjön är inte mer än en bäck i ett stråk med sumpmark.

Betesmarker finns inte karterade utan det som var bete gömmer sig bakom det som markeras skog på kartan. Inom reservatsområdet är det övervägande lövträd, visat med ringar som symbol. Några enstaka stjärnor för barrträd finns i norr och öster. Kärr- och sumpmarker finns i väster, mitt i området, runt gylet och utmed de bäckar som rinner genom områdets östra delar, mot gylet. Några vägar finns markerade inom området. Vägen västerut mot byn Boafall har en avstickare mot nordväst förbi torpet och även denna sträckning leder till Boafall. En stig leder från Pieboda mot nordväst och slutar i skogen. Två vägar leder ut i skogsmarken i områdets östra del, nedför backen mot sänkan i skogen och gylet, i slutänden sammanbundna med en stig. Högsta punkten benämns här Signalhallen (Boafallsbacken).

Ortofoto från 1940

Ortofotot från 1940-talet är också en utmärkt källa för markhistorisk tolkning. I ”Kartbilaga 3” ses 1940-talets ortofoto, som har höjdkurvor markerade med vita streck. För Piebodaområdet visar flygfotot från 1940-talet förhållanden som stämmer väl överens med Häradskartans. Det var ett till största delen skogbevuxet område med sluten skog, som kan ha varit både löv- och blandskog, med vissa glesare områden särskilt i den norra delen. Öppna ytor som var åker och äng fanns på i stort sett samma ställen som cirka tjugofem år tidigare, exempelvis längst i väster, på udden vid Starraviken och nordost om Ladfogdegylet. På Boafalls backe ser det ut att ha varit mindre åker men en stor halvöppen yta (möjligen betesmark) mot länsgränsen till och ända ner till den nya vägen mot Boafall. Små öppna ytor, förmodligen lyckor, fanns på några ställen. En bred kraftledningsgata syns tydligt på flygfotot. Ladfogdegylet hade fått en betydligt större vattenyta, även längs hela utloppet till viken. Alltså var den omnämnda nivåhöjningen med en meter gjord.

Ladfogdegylets storlek med öppen vattenspegel har inte förändrats nämnvärt sedan 1970-talet. Sjösystemet är populärt bland kanotister. Här ses kanotister paddla på väg ut ur gylet, förbi de små öar som idag finns i den smalaste delen av Ladfogdeviken.

1970-talets ekonomiska karta

Via den ekonomiska kartan från 1972 kan man följa landskapets förändring, se ”Kartbilaga 4”. Hela det aktuella området inom naturreservatet *Pieboda* ser ut att ha varit skogsmark, med några få undantag. Skogarna varierade mellan slutna och luckiga partier, med övervägande lövskog och ett par granplanteringar. En öppen yta fanns vid stenbrottet i reservatets sydvästra del. Den breda kraftgatan i sydvästlig till nordostlig riktning är väl synlig som öppen mark. Någon öppen yta tolkas som avverkad skog. Tidigare åker marker hade vuxit igen. Ladfogdegylets vattenspegel hade minskat jämfört med tjugo år tidigare och våtmarker breddade ut sig. Särskilt vid den östra delen hade maderna utökats och där fanns en trädbevuxen ö. Vid den smalaste delen av utloppet till viken låg några småöar.

Ortofoto 2015

Vid en jämförelse med ortofotot från 2015, som ses tillsammans med fornlämningarna i ”Kartbilaga 1”, är så gott som hela området fortfarande skogbevuxet. Några få granplanteringar avtecknar sig tydligt mot den övriga skogen. Öppna och halvöppna ytor syns mest vid Boafalls backe, det tidigare stenbrottet, udden intill Starraviken i nordväst och längs kraftledningsgatan. Våtmarkerna intill Ladfogdegylet är också mest öppna. Den trädbevuxna fastmarksön avtecknar sig tydlig. Själva gylets storlek med öppen vattenspegel har inte förändrats nämnvärt sedan 1970-talet.

2000-talets landskap

Naturreservatets marker utgörs idag i till största delen av skog, där aktivt skogsbruk bedrivits på vissa delar. Markerna domineras av näringsfattig bokskog, som till största delen är naturskogsliknande förutom området i mitten som är genomgallrat. Ett område

Våtmarksområdet vid Ladfogdegylet är av högsta klass i den nationella våtmarksinventeringen (VMI).

med näringsfattig ekskog finns i väster och även där en del som är gallrad. Även barrträd som tall och gran förekommer. I hållmarksskogen växer en del martallar och krattekar och jordlagret är tunt. På berghällar finns ytor med renlav och karg växtlighet. Det är ett bitvis mosaikartat landskap på de branta sluttningarna. Enar växer mest i kraftledningsgator och i betesmarker. I svackor i områdets mellersta och östra delar finns alsumpskog.

Blandlövskogen är belägen på olika ställen inom reservatet, med olika geologiska och hydrologiska förutsättningar. Glasbjörk växer på en mosse som tidigare varit åker. Den barrskog som finns består utöver tallar, enar och naturligt spridda granar huvudsakligen av mindre granplanteringar, vilka ska avverkas efterhand. Vatten rinner fram ur källflöden och flera bäckar rinner delvis underjordiskt i de blockrika sluttningarna. På några ställen kan ett porlande ljud höras från marken. Det finns även rörligt markvatten nära ytan som är orsaken till att klibbal kan växa på en del ställen i de branta bokskogsklädda sluttningarna.

På planare mark finns sumpskogar och delar som varit uppodlade men numera åter är skogbevuxna. I områdets nordöstra del ligger Ladfogdegylet som är ett stort våtmarkskomplex med ett soligent kärr, stora mjukmattekärr och gungflyn i anslutning till en smal vik i sjön Halen. Våtmarkskomplexet är av högsta klass i den nationella våtmarksinventeringen (VMI). En liten del av våtmarkerna med en skogbevuxen svagt välvd mosse ingår i Halens naturreservat, som gränsar till det aktuella naturreservatet *Pieboda* i nordost. I områdets västra del rinner en naturlig bäck som kommer från Boafall och har sitt utlopp i Starraviken i sjön Halen. Bäckens avvattnar ett större område i sluttningen med några mindre kärr och värdefulla biotoper inom Natura 2000-området Boafall-Pieboda som sträcker sig utanför reservatsgränsen i väster.

Sluttningarna med ädellövskogsdominerande skog har delvis karaktären av naturskog i områdets södra och norra del, främst i de branta partierna där den fått stå orörd tillräckligt länge. Där finns på sina ställen senvuxna bokar. Även sumpskogarna har fått vara orörda. Områden med lång skoglig kontinuitet är värdefulla, eftersom de kan

Död ved såsom lågor och högstubbar är viktiga för den biologiska mångfalden i skogarna. Här en död bok med fnösketicka.

hysa speciella arter av skalbaggar, mossor, lavar och svampar. De delar av området där ingen avverkning skett på lång tid har stora naturskogskvalitéer och där finns gott om död ved i form lågor, högstubbar och grenar på marken. Död ved som finns kvar i skogen, i form av antingen torrakor eller lågor och likaså träd med ihåligheter, är viktiga för den biologiska mångfalden.

Idag finns inga hus bevarade inom reservatsområdet. Däremot syns ruiner av husgrunder efter alla de gårdar och torp som nämnts från kartmaterialet och ytterligare några som inte återfinns på kartorna och kanske bara har existerat under några årtionden. Vid ett par av husgrunderna vid Boafalls backe växer ännu kulturväxter.

Ruiner med flera husgrunder efter ett av torpen som legat uppe på Boafalls backe. Det finns ännu trädgårdsväxter kvar kring ruinerna. Intill ligger den fossila åkern med massor av odlingsrösen och jordfasta block.

Pärhyacinter, påskliljor, röd gullviva och akleja, samt löjtnantshjärtan, vintergröna och tibast visar att det var i en inte alltför avlägsen tid som platsen var bebodd. Murgröna växer både på marken och klättrar upp i träd i området kring ruinerna. Där det varit åkermark syns odlingsrösen och spår av små stenröjda åkerytor. Särskilt tydligt framträder det historiska odlingslandskapet vid Boafalls backe där den forna åkerytan är tätt bemängd med odlingsrösen mest i form av stenar upplagda på jordfasta block. Rösena vittnar om odlarmödan på dessa stenrika magra marker. Faktum är att stenblock i åkern inte ansågs vara av ondo eftersom stenen höll kvar solvärmen. Så länge brukningsmetoderna var enkla med årder och skära lär det ha fungerat.

Ett stycke gammal stensatt väg som ledde mellan två torp men som inte finns markerad på någon av kartorna.

I anslutning till reservatet men utanför detta ligger några stugor som är lättast tillgängliga från sjösidan. Annars når man dem via gångstigar. På Boafalls backe ligger ett par stugor med tomt som gränsar till reservatet.

Den skogbevuxna bergsslutningen är idag i stor utsträckning tillgänglig för allmänheten i och med att Blekingeleden redan har sin sträckning på berget i dess längdriktning från väster till öster. Dessutom finns äldre vägar och några fler stigar inom området som kan utnyttjas av besökare. Området är även tillgängligt från sjösidan med båt och kanot. Sjösystemet som Halen ingår i är populärt bland kanotister. Det finns goda möjligheter till bad och fiske i sjön.

De gamla stensatta färdvägar som nämns ur kartmaterialet är fortfarande framkomliga till fots. Det finns ytterligare en stensatt väg bevarad i områdets västra del, ej synlig på kartorna, som leder över mossen (tidigare åker) mellan ruinerna av två gårdar eller torp.

Pieboda, Ljungryda, Södra Rödhult och Boafall – utmark med trädkontinuitet

Sammanfattningsvis kan sägas att markerna intill sjön Halen utnyttjats av människor under lång tid. Alla ortnamnen visar på medeltida bosättningar i skogsmark. *Ryd-/röd-*namnen som syftar på 'röjning' tillkom vid en äldre- eller högmedeltida kolonisation under 1100- 1200-talens odlingsexpansion och även *boda*-namnen är medeltida. Efterleden *hult* med betydelsen 'skogsdunge' visar på ett medeltida nybygge i skogsmark. Detta gäller för gårdarnas läge i byarna i dalen. Området inom naturreservatet utgjorde utmark till dessa byar.

Skogarna har delvis återhämtat sig efter tidigare överutnyttjande på 1700- och 1800-talet. Bok med bukettformat växtsätt.

Det man tidigast vet utifrån kartmaterialet är att på bergsslutningen sydost om Halen växte det bokskog på 1600-talet. Källmaterialet låter oss ana hur växtlighet och markanvändning såg ut under 1700-talets slut och vid 1800-talets början men ger inte något absolut säker uppgift om eventuella skogars täthet, ålder eller artsammansättning.

Kännedomen om växtlighet och mar-

kanvändning blir fragmentarisk utifrån de historiska nedslag vid olika tidpunkter som materialet ger. Med stor sannolikhet har skogen varit fragmenterad under perioder med intensivt bete och ökat behov av byggnadstimmer såväl som ved och virke till olika ändamål. Skogens utseende då kan ha varit till stora delar gles betad skog med skattade (topphuggna eller hamlade) träd och skottskog. Skriftligt källmaterial från

1800-talets mitt berättar om överutnyttjade skogar som knappt räckte till husbehov. Då blev inte heller död ved liggande eftersom allt utnyttjades. Skogarna har därefter delvis återhämtat sig.

Olikåldrig skog med död och döende ved som idag hyser signalarter och rödlistade arter, av såväl insekter som mossor, lavar och svampar visar på en trädkontinuitet. När en bok blivit upp emot 130-140 år börjar den bli intressant som värd åt många andra arter, såsom insekter, mossor och lavar. Ifall träden avverkas när de är mogna, vid 100-120 års ålder, förloras de drygt hundra åren ur biologisk synvinkel.

Skogen har slutit sig alltmer, både genom naturlig succession och genom mänsklig inverkan. Upphört skogsbete har gett upphov till de nya skogarnas utseende med täta snår och sly. Av alla torp som etablerades i dessa skogs-trakter under 1700- och 1800-talets befolkningsökning finns idag endast ruiner kvar, samt fossil åkermark med odlingsrösen och vissa stensatta vägar.

Skogen sluter sig alltmer och att skogsbetet upphört har bidragit till de nya skogarnas utseende med täta snår och sly.

I början av 1900-talet var åkermarken som mest utbredd, även om det här endast var mindre ytor. Från 1950-talet och framåt har det mesta av åkermarken övergått till betesmark eller planterats med gran. Små steniga åkrar var inte längre lönsamma att bruka. Planteringar och avverkningar har till stor del varit lagstyrda.

Naturen inom reservatet är kulturpåverkad, det vill säga områdets värden och utseende beror på den historiska markanvändningen såväl som sentida utnyttjande och att stora delar av området fått utvecklas fritt på senare tid.

Källförteckning

Litteratur, rapporter, inventeringar, underlagsmaterial, mm

- Cserhalmi, Niklas, 1999: *Fårad mark. Handbok för tolkning av historiska kartor och landskap*, Stockholm
- Gustavsson, Mikael: *Vattnets väg*, Olofströms kommun
- Hallberg, Göran, 1990: *Ortnamn i Blekinge*, Uppsala
- Kornfält, K-A & Bergström, J. 1983. *Beskrivning till berggrundskartan Karlshamn NV*. Sveriges Geologiska Undersökning, Uppsala
- Myrdal, Janken, 1999: *Jordbruket under feodalismen 1000-1700*, Det svenska jordbrukets historia, Natur och Kultur/Lts förlag
- Persson, Magnus. 2000. *Beskrivning till jordartskartan Karlshamn NV*. Sveriges Geologiska Undersökning, Uppsala.
- Wickenberg, Pehr Abraham: "Beskrifning öfver Skogarnes tillstånd uti Blekinge Län, år 1839", *Blekinge Kongl. Hushållningssälls Handlingar 1840-41*
- Öller, Jöran Johan, 1800: *Beskrifning öfver Jemshögs Sochn i Blekinge*, nytryck Sölvesborg 1996

Kartor

- Generalstabens karta över Sverige, Södra delen, uppmätt 1870, skala 1:100 000
- Petter Gaddas skogskarta år 1684, (Björnsson, Sven, 1946, *Blekinge, En studie av det Blekingiska kulturlandskapet*, Lund)
- Länsstyrelsen. Fotokarta över Sverige, 1940. 3E Karlshamn 7d Alltidhult, 03473.
- Sveriges Geologiska Undersökning. 1983. *Berggrundskartan 3E Karlshamn NV*. SGU Serie Af nr 135.
- Sveriges Geologiska Undersökning. 1999. *Jordartskartan 3E Karlshamn NV*. SGU Serie Af nr 136.
- Ortofoto 2015, Länsstyrelsens databas

Internetkällor

- Lantmäteriet. 2012a. Historiska kartor. Lantmäterimyndigheternas arkiv. S Rödhults by, Jämshögs socken, storskifte år 1807, akt nr 10-JÄS-39. <http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/advancedsearch.html>.
- Lantmäteriet. 2012b. Historiska kartor. Lantmäterimyndigheternas arkiv. Pieboda, Jämshögs socken, enskifte år 1808-1812, akt nr 10-JÄS-44. <http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/advancedsearch.html>.
- Lantmäteriet. 2012c. Historiska kartor. Lantmäterimyndigheternas arkiv. Ljungryda, Jämshögs socken, enskifte år 1823, akt nr 10-JÄS-67. <http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/advancedsearch.html>.
- Lantmäteriet. 2012d. Historiska kartor. Lantmäterimyndigheternas arkiv. S Rödhults by, Jämshögs socken, laga skifte år 1846, akt nr 10-JÄS-110. <http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/advancedsearch.html>.
- Lantmäteriet. 2012e. Historiska kartor. Lantmäterimyndigheternas arkiv. Boafall, Jämshögs socken, laga skifte år 1872, akt nr 10-JÄS-185. <http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/advancedsearch.html>.
- Lantmäteriet. 2012f. Historiska kartor. Rikets allmänna kartverks arkiv. Häradsekonomiska kartan, 1916, Jämshög J112-4-6. <http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/advancedsearch.html>.
- Lantmäteriet. 2015a. Historiska kartor. Rikets allmänna kartverks arkiv. Ekonomiska kartan, 1972, Alltidhult J133-3E7d75. <https://etjanster.lantmateriet.se/historiskakartor/s/searchresult.html>.
- Riksantikvarieämbetet. 2015b. Fornsök. <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>
- 2015c. <http://www.blekingesf.se/blekinge/listers-haerad/jamshog>.
- 2015d. <http://cdn08.dayviews.com>. Karta över härader i Skåne och Blekinge före år 1639.

Muntliga och skriftliga kontakter

- Ringdahl, Claes. 2011. Fd forskningsantikvarie, Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund (DAL).

Naturreseptatet Pieboda

Olofströms kommun

Fornlämningar ovanpå ortofo 2015

Kartbilaga 1

Teckenförklaring

Reservatsgräns

RAÄ Fornlämningar

Lämningstyp

Bytomt/gårdstomt

Lägenhetsbebyggelse

Skogsbrukslämningar: kolbotten

Husgrund, historisk tid

Lägenhetsbebyggelse

Brunn, kallmurad

Förvaringsanläggning

Kolningsanläggning

Färdväg

Annan kulturhistorisk lämning

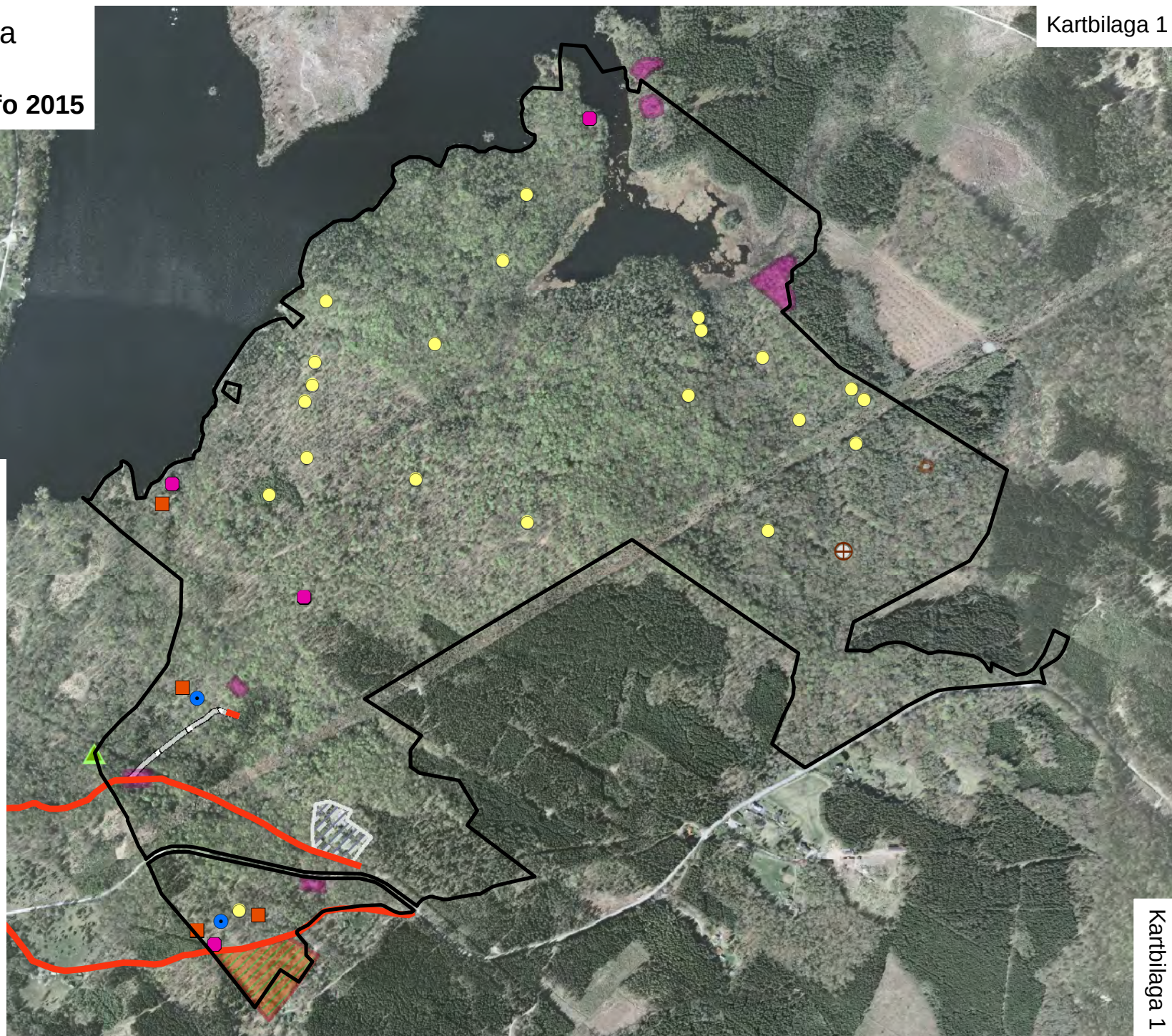
Stenbrottsområde

Färdväg

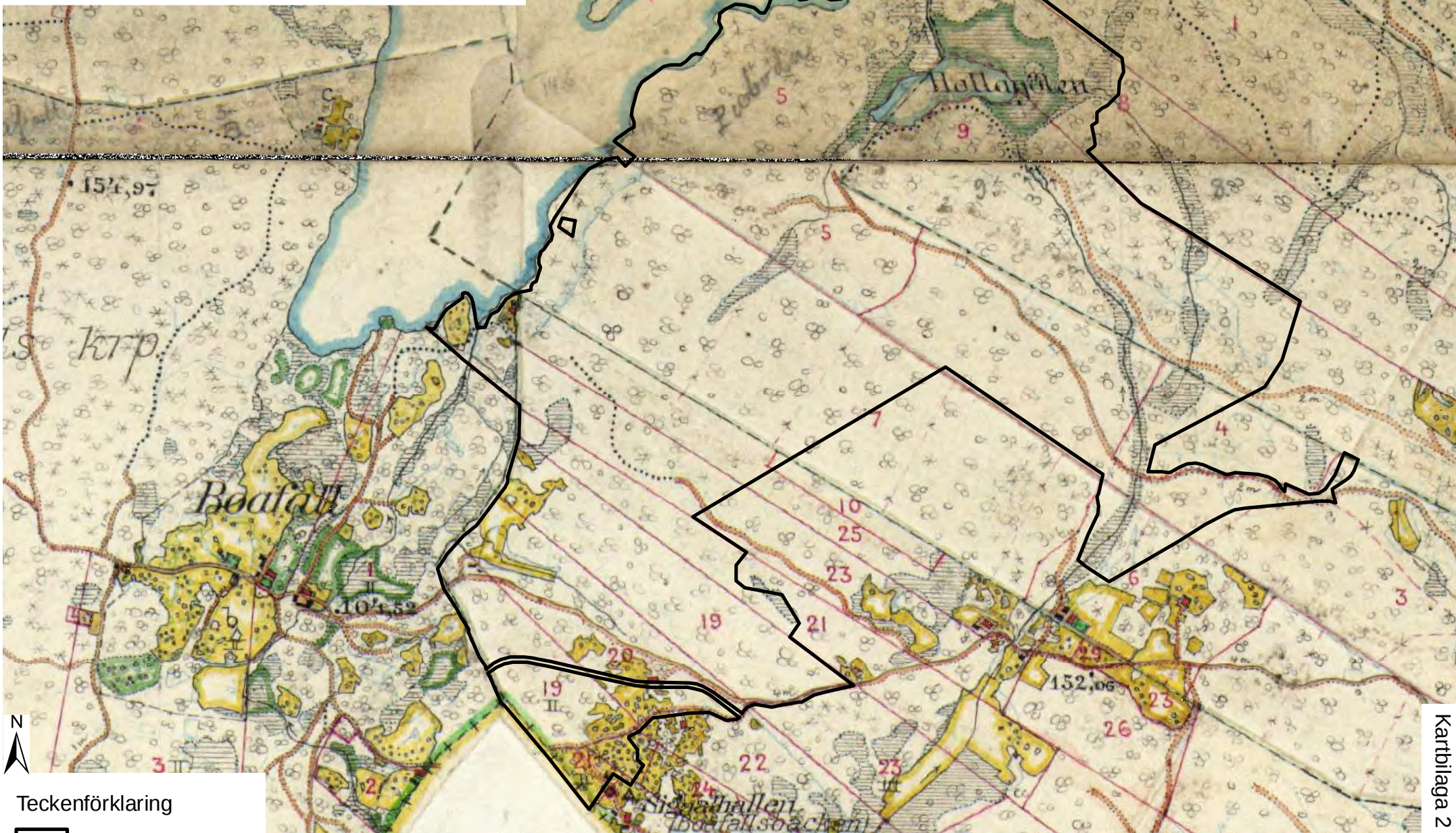
Trestenarör

Naturreseptatet Pieboda

Olofströms kommun

Historisk markanvändning tidigt 1900-tal
Häradskartan 1916

Teckenförklaring

 Reservatsgräns 2015

Naturreservatet Pieboda

Olofströms kommun

Historisk markanvändning

Ortofoto 1940

Kartbilaga 3

Teckenförklaring

Reservatsgräns 2015

© Länsstyrelsen i Blekinge och © Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 50 100 200 300 400 500
Meter

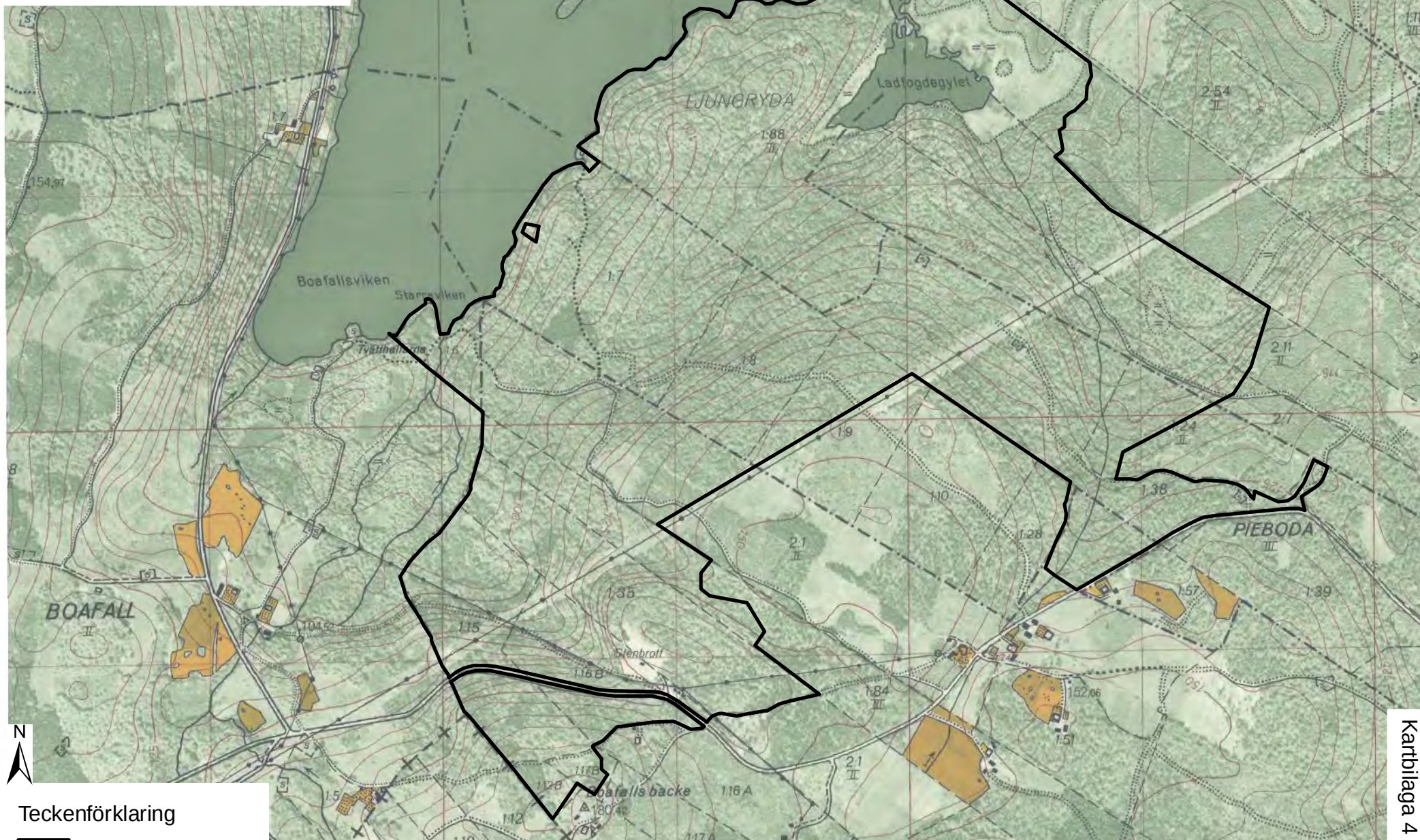
Kartbilaga 3

Naturreseptatet Pieboda

Olofströms kommun

Historisk markanvändning Ekonomiska kartan 1972

Kartbilaga 4

Teckenförklaring

 Reservatsgräns 2015

© Länsstyrelsen i Blekinge och © Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 50 100 200 300 400 500
Meter

Kartbilaga 4